

kivétel nélkül minden közügyet latin nyelven intéznek, könnyű belátni, mennyire fontos, hogy a közügyekre vonatkozó tudósításokat is ezen a nyelven publikálják.

Másik lényeges eltérése az *Ephemerides*nek a *Merkurtól* az a tény, hogy benne a tipikusan felvilágosodott elemek, a felvilágosodott eszmék hirdetése teljesen háttérbe szorul. Szó sincs többé a felvilágosodás elméleti megalapozásáról, a fanatizmus elleni küzdelemről, a külföldi tudósokra való hivatkozásról. Ezek helyett politikai hírek nyomulnak előtérbe: hazai és külföldi események tárgyalása teszi hírlapszerűvé az *Ephemeridest*, mely ennek megfelelően nem havonta, hanem hetenként kétszer jelenik meg. Külön kiemeli az *Ephemerides* Nuncium-a a Budán tartandó országgyűlést, s a küszöbön álló koronázást: részletes tájékoztatást ígér az ülésekről, s az országgyűlés határozatairól. Az országgyűlés és a koronázási ünnepségek tartama alatt valóban az ezekről szóló beszámolók alkotják az *Ephemerides* tartalmának legnagyobb részét — igen jól jelezve ezzel azt, hogy valójában a 90-es év eseményei voltak azok, melyek a *Merkur* utódját ennyire mássá: politikai jellegű, és latin nyelvű hírlappá tették a felvilágosodott német folyóiratból. A meggyűlölt német nyelvtől való elfordulás után egy újság szerkesztője számára a magyar vagy a latin nyelv alternatívája maradt fenn; s jellemző, hogy a nem nemes származású, és honorácior-öntudattal rendelkező TERTINA mégsem a magyart, hanem a megmozduló köznemesi rétegnek leginkább megfelelő latint választja. A *Merkur* hagyományai azonban tovább élnek: bevonul latin műveltségünkbe a felvilágosodásnak néhány folyton alakuló, eredeti formáját elvesztő, de egyelőre még elevenen ható eleme: az iskolázás kérdése iránt való érdeklődés, a kritikai szellem, a tudományosság népszerűsítésének gondolata. A *Merkur* meggyökerezni nem tudó elvei a köznemesség latin nyelvén, ennek politikai érdeklődéséhez idomulva, s politikai konzervativizmusával meg-megalkudva a magyar viszonyok között számukra ekkor egyedül lehetséges úton kísérlik meg, hogy elméletből gyakorlattá váljanak.

WINDISCH ÉVA.

Adalék Gvadányi műveinek bibliográfiájához. GVADÁNYI JÓZSEF „Pöstényi fürödés” című munkájának csak az 1787. évi Pozsonyban megjelent első és egyetlen kiadását ismerjük a XVIII. és XIX. századból. PETRIK (Mo. Bibl. I. k. 953. l.) ugyan említ még egy hely és évjegy nélküli kiadást, de lelőhelyét nem ismeri. Az Országos Széchényi Könyvtár L. eleg. m. 747 ex. jelű, colligátummá egybekötött ponyvafüzetei között megtaláltam GVADÁNYI e munkájának első, önálló részét (Mészöly neoditiójában is 14—28. l.: Első történet a' Czigányokkal). Címlapja csak ennyit mond: „Egy igen furtsa történet a' zigányokról, a' mellyet egy úri ember a' pöstényi fürödés' alkalmatosságával élő Magyar nyelven Versebbe foglalt. Utóljára tétetett egy szép világi ének. Nyomtatottt ebben az Esztendőben.” Ha e 4 leveles, egyébként az eredetivel pontosan megegyező szövegű verset tipográfiai vizsgálatnak vetjük alá, TRÓCSÁNYI ZOLTÁN adatgyűjtése alapján (A XVIII. század magyar nyomtatványainak meghatározása Bp. 1938.) aprónyomtatványunkat a Landerer-féle budai nyomda 1790 táján kiadott termékének kell gondolnunk. Erre vall TRÓCSÁNYINÁL (44. l.) szereplő VERSEGHY-könyv (Mi a poézis? 1793) helyesírásával való egyezése; csak e nyomdai sajtóságokkal közös ponyvatermékünkben az ő, ű, tz, ts, zs, (és néha 's) írása mellett a jésülés ilyen jelzése: hidgyétek, halljátok, fellyebb bánttyák, beszédgyek.

BUSA MARGIT.